

CĂRȚI NOI

O urgență filosofică

„Nu s-a uscat bine cerneala” pe manuscrisul precedentului articol de întâmpinare a lucrării fundamentale a prof. Vianu Mureșan, *Heterologie – introducere în etica lui Lévinas*, și iată că am primit deja o nouă carte, a aceluiași autor, tot așa de densă, cu o încărcătură de valoare a douăzeci de carate (respectiv analiza a douăzeci de tipuri de alteritate). *Altul decât Dumnezeu* (Editura Mega, Cluj-Napoca, 2005), ni se spune, „este un studiu asupra categoriei ființei supreme, centrală în teologie și filosofie din perspectiva metodică conexă a categoriei alterității”.

În spirit talmudic voi face însă mai întâi un ocol, cred, necesar. Am lecturat într-un număr din „Dilema veche” (1-7 iulie 2005) un extrem de interesant interviu cu Claude Geffré, teolog dominican, consemnat de Anca Manolescu și intitulat „Cultura religioasă în Europa contemporană”. Ceea ce am citit m-a bucurat și m-a întristat deopotrivă. Sentimentul îndreptățit de bucurie se referă la accentul pus, în repetate rânduri, de teologul dominican asupra *moștenirii comune iudeo-creștine*. Străduința bisericii creștine (din păcate, mai puțin cea ortodoxă) de a recupera *explicit* sursa iudaică e remarcabilă. Dar bucuria a fost de scurtă durată căci iată, ni se spune că, din considerente „politice”, deși Germania a propus ca în Constituția europeană să se menționeze în mod explicit moștenirea iudeo-creștină ca stând la baza civilizației europene, s-a adoptat termenul neutru de „rădăcini” (sic!!!) pentru ca să nu se supere tot mai numeroșii musulmani și agnostici din Europa, sacrificând

astfel „discret și absurd” rădăcina de fapt comună tuturor spiritualităților monoteiste. Camuflarea rădăcinii iudaice, impusă acum de o amenințare fundamentalistă mi se pare de rău augur (precum o politică müncheneză a spiritualității noastre). În mod justificat, Claude Geffré, în interviul amintit, se întreabă „cum ar putea fi înțeleasă istoria artei europene, de pildă, fără un minimum de cultură biblică, de cultură evanghelică, fără referința la *întreaga tradiție iudeo-creștină*?” (s.n.). Cu atât mai valoros mi se pare, în aceste împrejurări, aportul semnificativ al prof. Vianu Mureșan, pe care îl consider cel mai important discipol european al lui Emmanuel Lévinas, și care a înțeles că pentru a merge înainte trebuie să se întoarcă explicit la sursele iudaice, într-o lume care a spart sau a ignorat Tablele Legii.

În dedicația pe exemplarul primit, profesorul clujean face o precizare edificatoare cu privire la rostul cărții: „Provocat de studiul lui Lévinas, în meditațiile mele solitare mi s-a conturat și acest timid proiect al temei alterității, strict corelată ideii de Dumnezeu”. Mi s-a părut exemplară abordarea *modalității străinului*, corelată cu respectarea diferenței. În cea mai îndelungată diaspora cunoscută, evreul a experimentat dureros, deseori

tragic, atributul de *străin* și de aceea e importantă experiența sa pentru tot restul lumii dar și pentru sine însuși („nu uita că și tu ai fost străin în țara Egiptului”, Lev. 19,34). Să ne amintim, cu acest prilej, și de mirarea semnificativă pentru tema alterității prin celebra expresie din Montesquieu (*Scrisori persane*, scrisoarea XXX): „Ah,

ah, exclamă un francez, domnul e persan? Ce lucru nemaipomenit! Cum poate să fie cineva persan?”. Tot astfel citim în cartea domnului Vianu Mureșan: „Cum se poate ca cineva să fie altul? Este semnalul de alarmă, interogația fulgerătoare a eului...”. A fi eu pare pentru oricine privilegiul exclusiv, evenimentul major... A fi un altul i se pare un delict, o eroare... în orice caz, ceva care te pune pe gânduri. De aici totala uluire în fața alterității... Tu ești atentatul la integritatea eului meu. Dar, cum rolurile sunt interschimbabile, dialectica relațiilor noastre permite o alternare a condițiilor reciproce, căci *eu sunt de asemenea alteritate din perspectiva oricărui alt eu posibil*”.

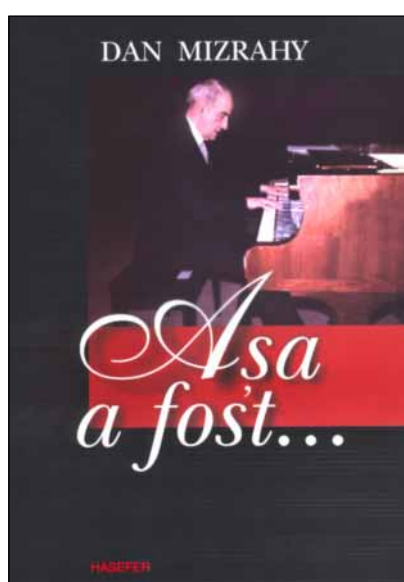
Concluzia se impune: „în spatele miraculoasei diferențe ce ne contrapune identitar și destinal stă ceva, o transcendență, stă cineva, un Dumnezeu. În acest fel problema alterității devine una teologică. Pentru ca să văd în altul chipul lui Dumnezeu trebuie să frecventez și *alteritatea verticală*. În sfârșit, înțeleg că prin alteritatea ta Dumnezeu mă pune în față cu ceva care mă relativizează, îmi smulge certitudinea unicității, îmi demolează superstiția necesității exclusive. Mă provoacă să văd că poate exista cineva cu totul altul decât mine și el să se simtă solidar diferenței fără a fi frustrat că nu mi-e identic”.

Această dialectică, din care am oferit doar câteva exemple ilustrative, ne arată că arcul întins de la Lévinas și Derrida trece și prin Vianu Mureșan. Despre profesorul clujean se poate spune ceea ce s-a spus cândva despre Emmanuel Lévinas: „e cel mai teolog dintre filosofi și cel mai filosof dintre teologi”. Dar dacă spusa aceasta avea la vremea respectivă, datorită surprinzătoarei noutăți, în climatul cvasilaicizat al cugetării franceze o ușoară nuanță sceptică și ironică, astăzi, când zidurile chinezești dintre filosofie și teologie se prăbușesc, când patristica devine un capitol de istoria filosofiei iar mâine, probabil, și învățătura talmudică și Cabala, tot roade ale experienței și speculației fecunde universale, afirmația va trebui luată foarte în serios. Tema alterității este și o urgență filosofică!

ȚICU GOLDSTEIN

Viața în contrapunct a lui DAN MIZRAHY

Dan Mizrahy s-a născut la 28 februarie 1926, în București, fiu al lui Marcu și al Henriettei, are ochii câprui ș.a.m.d., cum scrie în Biletul de Liberare nr. 5432/1953 emis de Direcțiunea Generală a Penitenciarelor, Coloniilor și Unităților de Muncă din cadrul M.A.I. După pagina 300 din recenta carte publicată de Ed. Hasefer, „Asa a fost”, autor Dan Mizrahy, redactor Ștefan Iureș, găsim fotografiile ale autorului la vârsta de 7 ani (un copil frumos, cu ochi mari, amintind puțin de Enescu), apoi ca student la Academia Regală de Muzică și Artă

Dramatică din București (septembrie 1935, avea doar 9 ani) cu părinții și sora în 1941, student la Ierusalim în 1943, la recitalul din Sala Dalles în 21 martie 1950 (primul și ultimul timp de decenii), cântând la pian „Rapsodia albastră” a lui Gershwin, apoi în 1953 în rolul lui Liszt din filmul „Barbu Lăutaru”, alte fotografii cu Iosif Conta, Sergiu Comissiona (prieteni apropiați) ș.a.

Biografia lui Dan Mizrahy este plină de neprevăzut. Revista noastră a prezentat în mai multe rânduri personalitatea acestui ilustru muzician. A fost un copil minune, moștenind talentul de la tatăl său, care era un amator cu dar de improvizator, de excepție. Era în clasa a IV-a primară, când a fost admis în

paralela la Conservator. În 1941, din cauza imposibilității de a studia (n.n. - conf. legilor rasiale) a plecat în Ereț Israel, unde avea rude și a găsit sprijin în familia unui viitor ambasador al Israelului la București, Yehud Avriel. În 1945 a revenit în România, dar în 1951 este arestat și condamnat la detenție pentru cinci ani, fiind acuzat de relații cu ambasadorul Israelului, care tocmai părăsise România. În 1953, după un stagiul de doi ani în închisori și pe șantierul de la Bicaz (locul de muncă: „la lopată”, cum scrie în acte) este eliberat și începe cariera de pianist, cu întârziere, dar cu mari satisfacții, fiind recunoscut de specialiști ca un talent de excepție. Din 1970 a început să compună lieduri (a colaborat și cu Tania Lovinescu). A urmat și cariera pedagogică, iar după 1989 susține conferințe și recitaluri în S.U.A. și în alte țări.

Volumul „Asa a fost” (650 pag.), împărțit pe 30 de capitole, este un document de viață și de epocă, din interbelic până în zilele noastre. În prefață, Grigore Constantinescu scrie: „Pentru mine, descoperirea lui Dan Mizrahy a venit dinspre muzică - desigur, nu te supăra, prietene, dar tot cu Gershwin! - și a înflorit treptat ca o azalee”. Cartea se citește pe nerăsuflăte, însuși autorul recunoaște că a cunoscut mii de oameni, din care zeci de nume ce merită să intre în istoria culturii universale. A străbătut Palestina, Europa, America, a fost și este iubit de mulți, mulți oameni. Față de absurda și neomenoasa pedeapsă aplicată de regimul comunist, își manifestă mai mult disprețul ironic și înțelept, decât resentimentul, care nu rezolvă nimic. Mizrahy (n.n. - numele, în traducere din ebraică, înseamnă „de la răsarit”) este un „talmudic” nedeclarat: adică un om înțelept și bun. Lipsit de libertate, o perioadă, el a simțit cel mai acut lipsa muzicii. Prin muzică, el se simte liber. Îi spunem „Ad mea veesrim!”.

BORIS MARIAN

Romanul unei iubiri târzii

Scriitoarea Tania Lovinescu nu mai are nevoie de prezentări, vom menționa doar câteva titluri: „Oamenii, visele” (1968), „Arpegii de toamnă” (1973), „Pescărușii” (1984), „Exerciții de sinceritate” (1985), „Reversul unui zbor” (1993), „Abel” (2001), toate de versuri (Ed. Cartea Românească, Eminescu, Papyrus - Israel, Hasefer), ca și proză: „Approapele mele” (1979), „Femeia lui Loth” (1990), „Mă numesc Alzheimer” (1995), „Crochiuri în peisaj israelian” (2004). Despre unele cărți s-a scris în revista noastră; cândva vom face un medalion (meritat) al acestei importante scriitoare române și israeliene.

La Editura Libra, în 2005, a apărut romanul „Pagina ruptă”, o proză exclusiv „de dragoste”, dar și reflecția oamenilor cu experiența vieții, a suferinței, este nota dominantă. Este semnul perenității literare și sentimentale a unei scriitoare care nu și părăsește unelele, pentru că talentul, chemarea... nu te iartă. Vera și Barbu formează un cuplu ca într-o piesă cândva mult jucată: „Comedie de modă veche”. Nu avem aici o comedie, iar optimismul este mai viguros. Proza, care indubitabil, are ceva dramatic, demn de pus în scenă, este totodată datoare unui anume stil american, al amănuntului: pașii, ceaiul, gândul, mobilele, culorile, ceea ce aduce un „certificat” de autenticitate narațiunii. Este excelent redată evoluția sentimentului femeii, de la indiferență la milă, la nevoia de comunicare, atașament, pudoarea maturității în relația cu un bărbat suferind. Personajele din jur, deși secundare, sunt bine creionate. Finalul (marcat de moartea unuia dintre aceștia, Zaharia) rămâne deschis: Vera și Barbu rămân împreună. Poate suna banal, dar este bine așa, ne bucură: iubirea învinge timpul. (B.M.M.)

a fost, credem, benefică, „gândirismul” fiind „atins” de xenofobie și chiar de simpatii profasciste. Barbu Cioculescu îl gratulează, pe merit, pe criticul Gabriel Dimisianu (70 de ani).

● „MAGAZIN ISTORIC” (ianuarie 2006) cuprinde, ca de obicei, articole de interes, cum ar fi: „Babilonul”, de Radu Costin Dobrițoiu; despre Tagore și relațiile sale cu Einstein scrie Marius Chelaru; iar Manase Radnev ne pune în fața unei enigme a istoriei: existența în basorelieful de pe Arcul lui Titus din Roma a unei menore. Autorul se întreabă dacă la Muzeul Vaticanului nu s-ar afla una dintre menorele aduse de la Templul din Ierusalim. Avem informații din istoria Franței, U.R.S.S., României, ș.a.

● Revista „HAEMUS”, nr. 1/24 (2005), editată de reprezentanții albanezi Kopi și Adrian Kucyku (cu o sponsorizare oferită de regretatul ing. S. Schieber), redă în mare parte scrieri ale unor autori evrei: poetul Yehuda Amichai (Israel), Paul Celan, Fundoianu, Rose Ausländer, Maria Banuș, Tania Lovinescu, Nina Cassian, Dan Shafran (Suedia), dr. Al. Șafran (Elveția), Luciana Friedmann, Amos Oz (Israel), Mihail Sebastian, Ephraim Kishon, Alexander Moissi, ș.a. Mai remarcăm: despre salvarea evreilor în Albania (1940-1945), „Cântarea Cântărilor” (în albaneză), impresii din Israel, un dialog cu av. Iulian Sorin, cu E.S. Ambasador Rodica Radian Gordon ș.a.

● Revista „SEMNALUL” (B'nai B'rith Canada, ian. 2006) se referă la situația din Israel (interimatul lui Olmert), ne oferă memorialistică de Sergiu

Fărcășan (din fosta Românie socialistă), știri din România, la zi (din revista noastră și de la G. Bruchmaier), un serial despre Dr. W. Filderman de S. Schaffer (Israel), un fragment din „Viața aventuroasă a lui Lasik Roitschwantz”, de Ilya Ehrenburg (1891-1967), știri din lume, un text de Marius Mircu despre „Esther” a lui Racine, Sarah Bernhardt și Purim, proză de Victor Rusu, comentarii de B. Marian, ș.a.

● Un număr deosebit de interesant al REVISTEI „22” este 829/24 ian. 2006, cu un supliment „Istorie și memorie” - masă rotundă la Institutul Goethe, cu tema „Intellectualii și fascismul în Europa Centrală și de Sud-Est” (noiembrie 2005). Sunt reproduse intervențiile reprezentantului bulgar, prof. Plamen Tzvetkov (despre fascismul italian, nazism, stalinism, situația evreilor în anii războiului), a prof. dr. Al. Zub, directorul Institutului „A.D. Xenopol” din Iași (despre Eliade, Noica, Nae Ionescu, Cioran, pe de o parte, ca și Rădulescu-Motru, Mehedinți, Petrovici, P.P. Negulescu, Ibrăileanu, Stere, Zarifopol, Ralea, Șt. Zeletin, pe de altă parte), prof. Florin Tușcaru, de la Universitatea București (comparații Italia, Franța, Ungaria, România), prof. Edward Kanteorian, de la Oxford (paralelă între legionarism, nazism și naționalismul unui partid din India, de

faktură extremistă, Bharatiya Janata, înființat în 1980). Sunt amintiți Heidegger, Mircea Eliade. Au prezentat comunicări și specialiști din Germania, Croația. Din același număr al revistei reținem: „Îndepărtarea Rusiei de Occident”, de Nicolae

Filipescu, „Politică și religie în Orientul Mijlociu”, de Elie Barnavi, profesor la Universitatea din Tel Aviv (integrism arab, integrism evreiesc - conferință susținută, în noiembrie 2005, la Colegiul Noua Europă); ca și o polemică Andrei Cornea - Adrian Paul Iliescu, în

urma publicării cărții lui A.P. Iliescu, „Anatomia răului politic”. Dintre cei amintiți, Dan C. Mihăilescu și H.R. Patapievi au exprimat, uneori, opinii care ne-au contrariat. Cartea apărută la Fundația Culturală Ideea Europeană - 2005, merită o dezbateră largă. În nr. 830/31 ian. 2006, Filon Morar, Nando Mario Varga, Petre Iancu scriu despre Hamas și situația din Israel. A.P. Iliescu își reafirmă opiniile despre „formatorii de opinie”, „elitiștii” H.R. Patapievi, L. Boia, M. Mihăies. Încinăm să-i dăm dreptate, cu unele rezerve referitoare la legionarism, dar este adevărat că antisemitismul și antidemocratismul merg adesea împreună. Andrei Oigșteanu recomandă o carte apărută la Ed. Est, „Ura de sine”, de Esther Benbassa și J.C. Attias, în traducerea lui Liviu Ornea.

● A apărut „SECOLUL 21”, nr. 10-12/2005, cu tema „New York”. Contribuții semnificative aduc Sanda Galopenția, Eric Homberger (profesor universitar în S.U.A.), Antonio Munoz Molina, membru al Academiei Regale Spaniole, Mariana Neț, Norman Manea (un fragment de roman, despre New York), Lidia Vianu (interviu cu poezii Ruth Fainlight, Andrei Codrescu, Leah Fritz, Eva Salzman), Ioana Ieronim (poeme inspirate de New York), Saviana Stănescu, Mariana Celac, ș.a.

BORIS MARIAN

